

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО БАНКРУТСТВА У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

THE ANALYZES OF CURRENT DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER BANKRUPTCY REGULATION IN THE UKRAINIAN LEGALIZATION

Суміна О.С.,
студентка

*Інститут післядипломної освіти
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті аналізується сучасний стан розвитку регулювання транскордонного банкрутства у законодавстві України. Окреслено завдання нормативно-правових актів, що регулюють питання транскордонного банкрутства, а також проаналізовано основні нормативні положення цих актів. Особливу увагу приділено визначенню статусу іноземних кредиторів. Розкрито питання юрисдикції національних судів щодо розгляду справ про неплатоспроможність.

Ключові слова: транскордонне банкрутство, неплатоспроможність, інститут банкрутства, процедура банкрутства.

В статье анализируется современный этап развития регулирования трансграничного банкротства в законодательстве Украины. Очерчены основные задания нормативно-правовых актов, которые регулируют вопросы трансграничного банкротства, а также проанализированы основные нормативные положения этих актов. Уделено отдельное внимание определению статуса иностранных кредиторов. Раскрыты вопросы юрисдикции национальных судов по рассмотрению производств по несостоятельности.

Ключевые слова: трансграничное банкротство, несостоятельность, институт банкротства, процедура банкротства.

This article analyzes current development of cross-border bankruptcy regulation in the Ukrainian legislation. It outlines the tasks of legal acts regulating issues of cross-border bankruptcy and analyzes basic legal provisions of these acts. Particular attention is paid to determining the status of foreign creditors, as well as the issue of jurisdiction of national courts in dealing with insolvency cases. The practice of recognizing insolvent debtors, whose property is in several countries, is increasingly in need of development. Cross-border bankruptcy is a completely natural phenomenon of market economy, which plays an important role in resolving property problems of economic relations. It is based on the simple rule of free market: in a competitive environment those enterprises having more efficient activities and products in high demand among customers must survive. The main task of the bankruptcy law is to ensure distribution of revenue from the sale of property of an insolvent debtor to creditors. Therefore, the main peculiarity of bankruptcy legislation is that lenders pay all their property claims to the debtor (in accordance with the established rules). Legislative mechanisms for implementing cross-border bankruptcy procedures in Ukraine are analyzed. It is found that their proper use in accordance with the best international practices would improve the state of execution of contracts and the level of protection of creditors (both domestic and foreign) in the field of bankruptcy, improve business and regulatory environment in Ukraine, increase investment attractiveness of the Ukrainian economy.

Key words: cross-border bankruptcy, insolvency, bankruptcy institute, bankruptcy proceedings.

Практика визнання неспроможними боржників, майно яких перебуває на території кількох країн, потребує розвитку. У такому разі ідеться про таке поняття, як транскордонне банкрутство. Транскордонне банкрутство є цілком природним явищем ринкової економіки, яке виконує важливу функцію у розв'язанні майнових проблем учасників економічних відносин. Його основою є просте правило вільного ринку: у конкурентному середовищі мають вижити ті підприємства, діяльність яких є ефективнішою і товари яких користуються попитом на ринку споживачів. В Україні відбуваються важливі процеси реформування національного законодавства щодо транскордонного банкрутства. Це зумовлено тим, що наша держава стає достатньо активним учасником світових процесів. Проголошена Україною інтеграція до Європейського співтовариства та набуття членства у Світовій організації торгівлі потребують створення якісно нового правового середовища, що повинно будуватися на зрозумілих правилах здійснення підприємницької діяльності та забезпеченні вільного руху товарів і послуг.

Об'єктом дослідження є стан розвитку регулювання транскордонного банкрутства у законодавстві України.

Питанню аналізу сучасного стану розвитку регулювання транскордонного банкрутства у національному законодавстві присвячено чимало праць наших видатних діячів науки. Серед них особливої уваги заслуговують праці О. Бірюкова, М. Вербіцької, В. Козиревої, І. Ніколаєва, І. Новосельцева, Б. Полякова, В. Степанова, М. Тітова та інших.

Важливо зазначити, що українське законодавство про транскордонне банкрутство реформується практично постійно, адже змінюються підходи, вносяться зміни

до спеціального закону, корегуються правові методи, які використовуються для розв'язання проблем неплатоспроможності боржників. Тому потрібно обов'язково відслідковувати сучасні тенденції розвитку законодавства про банкрутство у світі для подальшого їх врахування для адекватного реагування на світові процеси.

До 1992 р. в Україні не існувало інституту банкрутства. Закон України від 14 травня 1992 р. «Про банкрутство» визначив спеціальний порядок розгляду справ фінансово неспроможних підприємств арбітражними судами. Його сутність полягала у ліквідації підприємств. Закон не вирішував проблем фінансового оздоровлення підприємств і був прокредиторським. Його завдання полягало у примушуванні боржника у будь-який спосіб погасити борги кредиторам [5. с. 19].

Принципово іншим став Закон України від 30 червня 1999 р. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Були змінені підстави для порушення справи про банкрутство та строки провадження справи, а також визначені судові процедури, які застосовуються до боржника. З'явилася нова судова фігура – арбітражний керуючий. Проте головним у законі є відновлення платоспроможності господарюючого суб'єкта. Із прокредиторського цей закон став переважно продебіторським [5. с. 19].

Основним завданням законодавства про банкрутство є забезпечення розподілу виторгу, отриманого від реалізації майна неспроможного боржника, між кредиторами. Тому основною рисою цього законодавства є те, що до боржника відповідно до встановлених правил звертають свої майнові вимоги всі його кредитори.

Запровадження відповідних правових механізмів до національного законодавства нашої держави полягає в ефективному механізмі регулювання справ про транскордонну неспроможність та у забезпеченні таких дій:

1) належне співробітництво між судами та іншими компетентними органами іноземних держав;

2) справедливе та ефективне врегулювання випадків транскордонної неспроможності у разі забезпечення захисту інтересів усіх кредиторів та інших зацікавлених осіб, включаючи боржника;

3) захист та максимальне підвищення вартості активів боржника;

4) збереження підприємств (як бізнесу, що працює), що опинилися у скрутній фінансовій ситуації, задля захисту інвестицій та збереження робочих місць [6, с. 27–34].

Також зазначимо, що зі вступом України до СОТ ми повинні керуватися принципом вільного пересування капіталу, осіб, товарів і послуг. Приєднуючись до цієї організації, Україна підписала Додаток № 2 до Протоколу щодо специфічних (окремих) зобов'язань з надання послуг між Україною і країнами-членами СОТ, згідно з яким ми зобов'язалися зняти всі обмеження у сфері надання професійних послуг, окрім послуг нотаріусів. Наші суди не мають права вимагати у разі порушення провадження в справах про неплатоспроможність призначення тимчасовим розпорядником майна виключно на підставі наявності в останнього ліцензії, виданої українським повноважним органом [7, с. 119–120].

Українське національне законодавство керується загальним правилом, згідно з яким іноземні особи мають однаковий з вітчизняними суб'єктами права статус. Це викладено у ст. 2 Закону України «Про режим іноземного інвестування» 1996 р. Що стосується суб'єктного складу та можливих форм здійснення підприємницької діяльності на території України, то слід звернутися до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991 р., у ст. 3 якого зазначено, що суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є такі:

– спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зареєстровані в Україні та які мають постійне місцезнаходження на її території;

– структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

– об'єднання фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким не заборонено здійснювати господарську діяльність.

Цей закон також встановлює, що іноземна особа на території України може здійснювати такі операції:

– міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;

– кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;

– створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України та створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;

– спільна підприємницька діяльність, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;

– підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів на ноу-хау, торговельні марки та інші нематеріальні об'єкти власності, яка здійснюється іноземними суб'єктами господарської діяльності, а також аналогічна діяльність за межами України;

– здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших заходів, що має комерційну основу. Така діяльність здійснюється за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та стосується здійснення оптової та роздрібно торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках [1].

З огляду на такі обставини можна зробити висновок, що транскордонне банкрутство – це інститут міжнародного приватного права, який складається з сукупності норм, що регулюють відносини щодо сплати боргових зобов'язань, які виникають у зв'язку з неплатоспроможністю боржника, який перебуває в іншій правовій системі, ніж його активи або кредитори.

Відповідно до національного законодавства України боржник визначається як суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредитором (зобов'язання щодо сплати податків і зборів протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх оплати), а суб'єкт банкрутства (банкрут) – це боржник, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання встановлено господарським судом [7, с. 119–120].

Потрібно зазначити, що позитивним є те, що норми, присвячені транскордонним банкрутствам, включено в окремий розділ нової редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який називається «Процедури банкрутства, пов'язані з іноземною процедурою банкрутства».

Однак слід звернути увагу на те, що норми про транскордонні банкрутства, що містяться у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», не можуть розв'язувати складні конфлікти, що виникають у разі невизначеного застосування правових порядків кількох країн.

Ефективність юридичних засобів для розв'язування проблем, що виникають під час розгляду справ про банкрутство, залежить від співробітництва між судами та іншими органами держав. Метою таких засобів повинно бути збереження активів боржника та максимальне підвищення їх вартості.

Практика відпрацювала дві основні моделі правового регулювання транскордонного банкрутства:

– універсальність – єдине провадження;

– територіалізм – паралельне провадження [2].

Кожна із цих моделей правового регулювання транскордонного банкрутства ґрунтується на різних підходах щодо таких питань:

1) про компетенцію суду;

2) про застосовуване право;

3) про екстериторіальність наслідків порушення, проведення і припинення справи про транскордонне банкрутство, тобто можливість розповсюдження цих наслідків на територію держави, де перебуває майно і кредитори боржника [2].

У ст. 119 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» зазначено, що взаємність вважається наявною у разі встановлення міжнародним договором України (згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України) можливості такого співробітництва іноземної держави з Україною. Господарський суд має право відмовити у застосуванні положень цього розділу, якщо відповідний іноземний суд відмовився співпрацювати з господарським судом чи арбітражним керуючим судом України [2].

Міжнародне приватне право містить колізійні норми, за допомогою яких встановлюється компетентний порядок для порушення і розгляду справ про банкрутство з іноземним елементом.

Закон України «Про міжнародне приватне право» містить тільки одну колізійну норму у сфері банкрутства:

у ст. 77 цього Закону встановлена виключна підсудність національних судів України у справах про банкрутство з іноземним елементом. Але ця норма може стати на заваді ефективного застосування правил з транскордонних банкрутств, передбачених Законом «Про банкрутство». Тому доцільним буде введення до Закону України «Про міжнародне приватне право» такого важливого елементу сучасної системи банкрутства (який, до речі, передбачений у Міжнародному Типовому законі ЮНСІТРАЛ), як критерію встановлення основного місця суб'єкта банкрутства – концепції центру основних інтересів. Це дозволить ефективно здійснювати співпрацю з іноземними судами [2].

У новій редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» загалом є багато нововведень, які стосуються транскордонного банкрутства. Так, окрема група нових норм регулює діяльність суддів – це співпраця зі своїми колегами за кордоном, координація своїх дій з діями своїх іноземних колег тощо. Крім цього, новим учасником у справах про банкрутство стає так званий іноземний представник, а як визначив український законодавець – керуючий іноземною процедурою банкрутства.

Процедура визнання іноземного суб'єкта схожа з уже наявною в українському законодавстві процедурою визнання та звернення до виконання судових рішень іноземних судів, що передбачена у Цивільному процесуальному кодексі України. Тут ідеться про визнання акта іноземного судового органу, тобто рішення суду про порушення процедури про банкрутство боржника.

Згідно з Законом «Про банкрутство» у новій редакції новим учасником у справах про банкрутство стає керуючий іноземною процедурою банкрутства, що потребує створення необхідних процесуальних норм.

Згідно зі ст. 119 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» процедури банкрутства, пов'язані з іноземним провадженням, застосовуються господарським судом у таких випадках:

- до господарського суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, подано заяву керуючого іноземною процедурою банкрутства щодо визнання іноземного провадження та судової допомоги або надійшло звернення іноземного суду щодо співробітництва у зв'язку з іноземним провадженням у справі про банкрутство;
- господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, надіслано звернення. Арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) подано заяву до іноземного суду щодо визнання провадження, порушеного в Україні відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а також щодо судової допомоги та співробітництва у зв'язку з порушенням в Україні провадженням у справі про банкрутство;
- до господарського суду подано заяву керуючого іноземною процедурою банкрутства щодо визнання іноземної процедури банкрутства, а також щодо судової допомоги та співробітництва у зв'язку з іноземною процедурою банкрутства у справі про банкрутство [3].

За наявності прогалин у Законі мають застосовуватися норми закону, який регулює аналогічні за змістом правовідносини. Такі норми містить Цивільний процесуальний кодекс України (ст. 392 «Суди, що розглядають справи про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду»), положення якого мають застосовуватися з урахуванням правил визначення підсудності судам України справ з іноземним елементом, що містяться в поло-

женнях ст. 76, 77, 81, 82 Закону України «Про міжнародне приватне право».

В Україні обсяг юрисдикції суду щодо розгляду справ про неспроможність базується на категорії принципу інкорпорації, за яким повноваження суду на порушення справи визначаються ознакою національної належності боржника. Цей принцип обмежує юрисдикцію судів України на порушення справ про неспроможність кола резидентів незалежно від того, де розташовані їх майнові активи і здійснюються ділові операції. Коло резидентів визначається інститутом державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності України, тобто до кола резидентів належать і зареєстровані в Україні підприємства з іноземними інвестиціями, зокрема і зі стовідсотковою іноземною інвестицією.

Колізійні питання юрисдикції можуть виникнути в разі порушення іноземного провадження про неспроможність щодо резидента України, який здійснює за кордоном ділові операції або має там майнові активи. Обсяг судової допомоги в колізійних ситуаціях відповідно до ст. 29 Типового закону повинен погоджуватися з національним провадженням в Україні й обмежуватися приписами статей 19 і 21 цього Закону [4].

Координація іноземного і національного провадження у справах про неспроможність резидента має базуватися на засадах статей 30 і 32 Типового закону ЮНСІТРАЛ про транскордонну неспроможність, які визначають надання і зміну судової допомоги іноземному провадженню, якщо останнє погоджується з національним провадженням, та принцип виплат у рамках паралельних проваджень [8].

Сучасний стан світових процесів, а також інтеграційні наміри України зумовлюють необхідність введення до законодавства України правил розгляду справ про транскордонні банкрутства. Це також пов'язано зі здійсненням гармонізації національного законодавства України з правом Європейського Союзу.

Саме тому вдосконалення закріплених в Законі норм, які регулюють транскордонні банкрутства, та введення в чинне законодавство України правил, норм і процедур, яких сьогодні бракує, допоможе українським суддям ефективно розглядати справи про транскордонні банкрутства, а державі це допоможе захистити економіку від негативних впливів з боку інших держав та зайняти належне місце у світовому господарстві серед інших країн з розвинутим бізнесовим законодавством, важливим елементом якого є банкрутство [2].

Отже, підсумовуючи все викладене, можна зробити висновок, що в Україні все-таки встановлено законодавчі механізми для реалізації процедур транскордонного банкрутства. Належне їх застосування водночас із врахуванням кращих світових практик призведе до покращення стану виконання контрактів та підвищення рівня захищеності кредиторів (як вітчизняних, так і іноземних) у сфері банкрутства, покращення підприємницького та регуляторного середовища в Україні, підвищення інвестиційної привабливості економіки України. Але наразі також існує і чималий простір для вдосконалення та доопрацювання цих норм, що заповнить відповідні прогалини у національному законодавстві і дозволить судам ефективніше приймати рішення у справах, пов'язаних з транскордонним банкрутством, та співпрацювати зі своїми колегами з судових органів інших країн. Зокрема, необхідно розробити положення щодо спрощення процедури визнання рішень судових органів інших держав у справах про неплатоспроможність і щодо можливості відкриття похідних чи паралельних проваджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бірюков О.М. Транскордонні банкрутства в системі міжнародних економічних відносин: транснаціональні корпорації і банкрутство // Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець». URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/28789/%CE>.

2. Вербіцька М. Транскордонне банкрутство за законодавством України. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Випуск 3 (7). С. 46–49. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18119/1/Вербіцька%20М..pdf>.
3. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1999 р. Редакція від 04 квітня 2018 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
4. Козирева В.П. Транснаціональна неспроможність // Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець». URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/19226/%C2>.
5. Кульчий О.О. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: навчально-методичний посібник для студентів. ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015 р. С. 19. URL: http://pravo.puet.edu.ua/files/lic2016/b_03.pdf.
6. Николаев І. Транскордонне банкрутство: запровадження в українському законодавстві механізмів реалізації процедур банкрутства з іноземним елементом. Українське комерційне право. 2013 р. № 13. С. 27–34. URL: http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/303/j-13-2013_small.pdf.
7. Новосельцев І.І. Транскордонна неплатоспроможність у міжнародному приватному праві: монографія. 2-ге вид., доп. і перероб. / наук. ред. Т.В. Сліпачук. Київ: Арт Економі, 2013. 208 с.
8. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про транскордонну неспроможність: міжнародний документ від 30.05.1997. Редакція від 25.05.2007 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_877.

УДК 341.226

ПОНЯТТЯ АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: НОВЕЛИ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА, ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ

CONCEPT OF AVIATION SECURITY: NEW DOMESTIC AND INTERNATIONAL LAW AND PROBLEMS OF HARMONIZATION

Філіппов А.В.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського та транспортного права
Державний університет інфраструктури та технологій

У статті на основі порівняльного аналізу новел міжнародного та національного права автор формулює та обґрунтовує пропозиції щодо вдосконалення понятійно-категоріального апарату у сфері авіаційної безпеки. Автор обґрунтовує доцільність заміни в українському законодавстві терміну «авіаційна безпека» більш точним терміном «захист цивільної авіації від актів незаконного втручання». Також проводиться порівняльний аналіз поняття акту незаконного втручання в діяльність цивільної авіації в міжнародному та вітчизняному праві. Автор робить висновок про відсутність єдиного підходу до розуміння даного поняття та пропонує власне визначення.

Ключові слова: авіаційна безпека, захист цивільної авіації від актів незаконного втручання, акти незаконного втручання в діяльність цивільної авіації, незаконне захоплення повітряного судна, угон.

В статье на основе сравнительного анализа новелл международного и национального права автор формулирует и обосновывает предложения по усовершенствованию понятийно-категориального аппарата в сфере авиационной безопасности. Автор обосновывает целесообразность замены в украинском законодательстве термина «авиационная безопасность» более точным термином «защита гражданской авиации от актов незаконного вмешательства». Также проводится сравнительный анализ понятия акта незаконного вмешательства в деятельность гражданской авиации в международном и отечественном праве. Автор делает вывод об отсутствии единого подхода к пониманию этого понятия и предлагает собственное определение.

Ключевые слова: авиационная безопасность, защита гражданской авиации от актов незаконного вмешательства, акты незаконного вмешательства в деятельность гражданской авиации, незаконный захват воздушного судна, угон.

The article deals with the problems of aviation security. The main idea of the article is to focus attention on the latest trends in the development of international and domestic law in the aviation security sphere. In the article on the basis of comparative analysis of new international and national law, the author formulates and justifies proposals for the improvement of the concepts and categories in the aviation security sphere, such as: aviation security, safeguarding civil aviation against acts of unlawful interference, acts of unlawful interference with civil aviation, unlawful acts of seizure, hijacking. The author substantiates the expediency of replacing the term aviation security in Ukrainian legislation with a more precise term "safeguarding civil aviation against acts of unlawful interference". The article presents a comparative analysis of the concept of an act of unlawful interference with civil aviation, concludes that there is no single approach to understanding this concept. Based on the analysis of new norms of international law, the author proposes his own definition of the concept of acts of unlawful interference with civil aviation. The author also considers it expedient to bring into line with the meaning of Article 1 of the Beijing Convention of 2010 a list of the acts of unlawful interference with civil aviation that contains the legislation of Ukraine. The author also believes the necessity of establishing separate legal liability of legal entities for the acts of unlawful interference with civil aviation (as recommended by Article 4 of the Beijing Convention of 2010 and by Article IV of the Beijing Protocol of 2010), long overdue.

Key words: aviation security, safeguarding civil aviation against acts of unlawful interference, acts of unlawful interference with civil aviation, unlawful acts of seizure, hijacking.

Підвищену увагу в міжнародному праві з другої половини минулого століття не випадково привертає проблема забезпечення авіаційної безпеки – боротьби з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації (далі по тексту «акти незаконного втручання»). Наразі боротьба з актами незаконного втручання є найбільш пріоритетною серед інших аспектів безпеки авіації напрямом міжнародного співробітництва. Так, пп. 2.1.1. Керівництва з авіаційної безпеки (Дос 8973) [1] основним завданням держав у сфері безпеки міжнародної цивільної авіації називає за-

безпечення безпеки і захисту пасажирів, членів екіпажу, наземного персоналу, населення, повітряних суден, засобів і служб аеропорту від актів незаконного втручання на землі та в повітрі. Водночас згідно з пп. 2.1.1. Додатку 17 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію «Безпека. Захист міжнародної цивільної авіації від актів незаконного втручання» [2] під час захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання першочерговою метою кожної держави є безпека пасажирів, екіпажу, наземного персоналу та суспільства в цілому.